

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВА

ГАБОРЕЦЬ Ольга Андріївна – асистент кафедри медичної фізики та інформаційних технологій №2 Донецького національного медичного університету.

Наукові інтереси: розвиток самовдосконалення майбутніх лікарів засобами інформаційних технологій.

ПИШНОГУБ Мирослава Володимирівна – викладач мовних та гуманітарних дисциплін №2 Донецького національного медичного університету.

Наукові інтереси: використання інформаційних технологій при вивченні мов, архетипологія поезії романтизму.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

HABORETS Olha Andriivna – Assistant Lecturer of Department of Medical Physics and Information Technologies № 2, Donetsk national medical university.

Circles of scientific interests: development of future physicians' self-improvement by means of information technologies.

PYSHNOHUB Myroslava Volodymyrivna – Lecturer of Department of Languages and Humanities №2, Donetsk national medical university, Ukraine.

Circles of scientific interests: use of information technology in language learning, archetypology of romantic poetry.

Стаття надійшла до редакції 07.02.2021 р.

УДК [378.011.3-057.87:316.77]+338.48

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-192-166-170

ГОНЧАРОВА Оксана Миколаївна –

аспірант кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1000-9670>

e-mail: oksana.honcharova@hneu.net

ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У нормативно-правових документах, а саме закон України «Про вищу освіту» (2014) [1], національна доктрина розвитку освіти в Україні в ХХІ ст. [2] зазначається, що сучасні умови входження України в інформаційно-високотехнологічний простір, зростання комунікативності й інформаційної насиченості життя, інтеграції й глобалізації економіки, культури та соціальної сфери вимагають високого рівня комунікативної компетентності фахівців сфери туризму. Це зумовлює потребу в посиленні комунікативного складника професійної підготовки майбутніх фахівців указанного профілю, що передбачає модернізацію педагогічної системи формування професійно-комунікативної компетентності (цілей, принципів, змісту, методів та форм навчальної діяльності). Тож серед якостей випускника закладу вищої освіти (далі – ЗВО), окреслених в освітньо-кваліфікаційній характеристиці бакалавра за напрямом підготовки «Туризм», виокремлено такі, як: здатність до ефективної взаємодії під час здійснення навчальної, професійної та іншої діяльності, навички дотримання етики ділового спілкування, вміння спілкуватися на високому культурному рівні державною та

якнайменше однією з іноземних мов, чітко, й логічно висловлювати свої думки та переконання, здатність залежно від ситуації обирати найбільш відповідні засоби комунікації, демонструвати культуру мовлення, працювати в команді тощо.

Тож соціальне замовлення на підготовку компетентних фахівців сфери туризму зумовлює необхідність створення педагогічної системи формування професійно-комунікативної компетентності фахівців туристичного профілю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В розробках науковців розглянуто окремі аспекти педагогічної системи (О. Абдулліна, С. Белозерцев, І. Бех, Н. Волкова, І. Зязюн, З. Курлянд, Н. Ничкало, Н. Нікандров, В. Риндак, В. Сластьонін, Л. Соколова та ін.).

Теорію педагогічних систем у закладах освіти збагатили дослідження вчених: В. Беспалька, Т. Жижко, І. Каньковського, І. Краснощока, Н. Кузьміної, В. Прошкіна та ін.

Професійна туристична освіта, головним суб'єктом якої є особистість майбутнього фахівця, розвинута для виконання професійних обов'язків, поступово займає вагоме місце в колі педагогічних досліджень. Серед них правомірно відзначити науковий

доробок вітчизняних та російських учених: розробка теорії становлення й розвитку системи неперервної професійної туристичної освіти (Т. Борейко, Т. Власова, І. Зорін, В. Квартальнов, Л. Кнодель, П. Олійник, Л. Поважна, М. Скрипник, В. Федорченко та ін.) та концепції професійної освіти й змісту навчання на різних ступенях багаторівневої підготовки фахівців (І. Зорін, В. Кальней, В. Ледньов, О. Новиков, С. Шишов та ін.); дослідження шляхів інтенсифікації навчання студентів у системі професійної туристичної підготовки (В. Васильєв, В. Звонніков).

Мета статті – розробка педагогічної системи формування професійно-комунікативної компетентності фахівців туристичного профілю та її елементів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглянемо базові поняття нашого дослідження.

Система (від дав.-гр. – «сполучення», «ціле», «з'єднання») – множина взаємопов'язаних елементів, що утворюють єдине ціле, взаємодіють із середовищем та між собою [5].

Педагогічна система – це сукупність елементів, які перебувають між собою у взаємозв'язку, взаємозалежностях і створюють певну ієрархічну, структуровану цілісність і єдність [5].

Н. Кузьміна визначає поняття «педагогічна система» як множину взаємопов'язаних структурних та функціональних компонентів, що підпорядковані меті виховання, освіти та навчання людей. Авторка визначила структурні компоненти педагогічної системи: 1) навчальна інформація; 2) засоби педагогічної комунікації (форми, засоби, методи, прийоми); 3) ті, хто навчаються; 4) педагог; 5) мета навчально-виховної діяльності. Також вона виділяє функціональні компоненти, які мають забезпечувати зв'язок між структурними компонентами. Серед них: конструктивні, комунікаційні, організаційні, прогностичні. Таке розуміння педагогічної системи дає більш повне уявлення про зміст освітньо-виховної діяльності у будь-якому закладі освіти [9].

В. Беспалько педагогічну систему розглядає як замкнену структуру, яка має відповідну функцію, що задається соціальним замовленням. Соціальне замовлення, на його думку, – єдиний фактор, що обумовлює якість переходу від абітурієнта до фахівця [3].

За визначенням В. Беспалька,

педагогічна система – це сукупність взаємопов'язаних засобів, методів і процесів, необхідних для створення організованого, цілеспрямованого педагогічного впливу на формування особистості із заданими якістьми. Крім того, на думку вченого, специфіка систем полягає в тому, що в них відбуваються педагогічні процеси, тобто дослідник визначає педагогічну систему як систему управління педагогічними процесами. Сутність педагогічної системи полягає не у співвідношенні змісту й форми діяльності людей, а в співвідношенні цієї діяльності загалом з педагогічним результатом.

Педагогічна система у дослідженнях В. Беспалько розглядається як головна підсистема освітнього процесу. До її складу він включає шість елементів: учні, цілі їх навчання, зміст навчання, процес навчання, організаційні форми і засоби навчання [3].

Т. Жижко під педагогічною системою розуміє «динамічно функціональний комплекс діалектично пов'язаних між собою компонентів і елементів, які створюють оптимальні умови для розв'язання завдань навчання, освіти і виховання людей» [6]. Компоненти цілісної системи набувають значущості лише у своїй органічній єдності з іншими компонентами. Зміна одного з них діалектично веде до зміни інших компонентів (елементів). Тому так важливо дотримуватися системності, закономірностей функціонування конкретної педагогічної системи у розв'язанні цілої низки освітньо-виховних проблем [6].

І. Каньковський в процесі наукових пошуків виходить з основних положень: використання системного підходу спирається на дослідження відомих учених, їхнього бачення педагогічної системи (поняття системи, її компоненти, структура та ін.); у педагогічній системі наявні компоненти, структура, мета, функції; педагогічна система має відповідати таким критеріям, як цілісність, відкритість, стабільність, а також співвідноситися з принципами ефективності її функціонування. Автор детально аналізує генезис поняття «педагогічна система» і робить висновок про те, що на сьогодні в педагогічній науці не існує єдиного загальноприйнятого визначення поняття «педагогічна система», що свідчить про прояв різних ступенів пізнання його сутності і суб'єктивізм авторів. І. Каньковський вважає, що без чіткого усвідомлення науковцями значення цього поняття і визнання необхідності єдиного підходу до його визначення неможливо здійснити на

належному рівні педагогічне дослідження [7].

Проаналізувавши визначення науковців, та спираючись на вивчені джерела, пропонуємо розглянути елементи педагогічної системи та їх визначення. Як зазначено, у педагогічну систему входять наступні елементи: мета, принципи, зміст, методи, форми, засоби, результати:

– **мета** (навчальна, освітня) – те, до чого прагне студент у процесі навчання, майбутнє, на яке спрямовані його зусилля;

– **принципи навчання** – вихідні теоретичні положення, які визначають зміст, форми та методи організації процесу навчання;

– **зміст** (навчання, освіти) – система наукових знань, практичних навичок і вмінь, способів діяльності та мислення, які студенти мають опанувати в процесі навчання;

– **форма** (від лат. «forma» – зовнішній вигляд, оболонка) – організаційно упорядкований спосіб здійснення навчального процесу, який поєднує його внутрішню сутність, логіку, зміст і методи розкриття; форма, насамперед, пов'язана з кількістю студентів, часом і місцем навчання, порядком його здійснення тощо;

– **метод** (від лат. «metodos» – шлях, спосіб) – шлях досягнення (реалізації) цілі та завдань навчання;

– **засіб** – предметна підтримка навчального процесу; засобами є голос (мовлення) педагога, його майстерність, підручники, навчально-методичне і наукове устаткування тощо;

– **результати** (продукти навчання) – те, до чого приводить навчання, остаточні наслідки навчального процесу, ступінь реалізації мети.

Педагогічна система за своєю сутністю є соціальною системою, її створення необхідне для організації педагогічного процесу, між учасниками якого (викладача і студентами) існує прямий та зворотний зв'язок. Керуючись цілями підготовки майбутніх фахівців (на рівні держави, ЗВО, кафедри, конкретної дисципліни та окремого заняття) і визначеними педагогічними принципами, викладач здійснює безпосередній вплив на навчальну діяльність студентів. Зворотний зв'язок між учасниками педагогічного процесу допомагає коригувати зміст, методи та форми навчальної діяльності відповідно до потреб та індивідуальних особливостей студентів. Таким чином у викладача і студентів встановлюються спільні цілі, що сприяє досягненню результатів

педагогічного процесу. Представимо структуру інваріантної педагогічної системи на рис. 1.

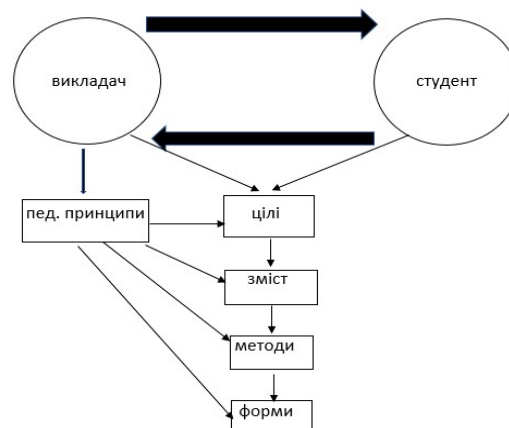

Рис. 1. Елементи педагогічної системи

Кожна педагогічна система формує певні умови для особистісного та професійного зростання студентів. У педагогічній літературі вказується, що створення і функціонування педагогічних систем залежить від певних умов, серед яких виділяють: мету навчання та виховання, освітню інформацію, засоби, методи і форми педагогічного впливу на студентів та наявність педагогів, які відповідають цілям системи та володіють певною інформацією, засобами комунікації, психологічними знаннями про об'єкт педагогічного впливу.

Для реалізації педагогічної системи формування професійно-комунікативної компетентності (ПКК) визначаємо мету, педагогічні принципи, зміст, методи, форми, засоби та результати.

Мета – формування ПКК майбутніх фахівців сфери туризму.

Принципи – загальнодидактичні, специфічні: професійної спрямованості, гуманізму, толерантності та емпатії.

Змістом формування ПКК є система знань, умінь та навичок, що забезпечують підготовку до професійної діяльності.

Методи – інтерактивні (рольові, ділові ігри), евристичні (критична комунікативна ситуація, панельна дискусія), дослідницькі (аналіз конкретних ситуацій, моделювання ситуацій, case study).

Форми – індивідуальні, парні, групові, семінари.

Засоби – дидактичний матеріал, візуальні, аудіо-відео матеріали.

Результати – сформованість ПКК майбутніх фахівців сфери туризму.

Представимо вищезазначене на рис. 2.

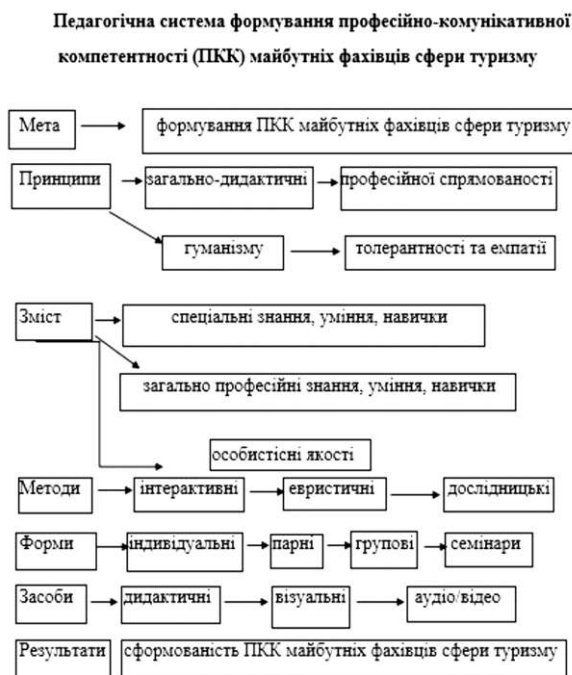

Рис. 2. Педагогічна система формування ПКК сфери туризму

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Вивчення й аналіз наукової літератури дало змогу проаналізувати різні погляди на тлумачення понять «система» та «педагогічна система». Разом з цим, ґрунтуючись на тлумаченнях науковців та спираючись на вивчені джерела, ми сформулювали визначення елементів педагогічної системи та запропонували педагогічну систему формування професійно-комунікативної компетентності фахівців сфери туризму. Отже існує потреба в посиленні комунікативного складника професійної підготовки майбутніх фахівців указанного профілю, що передбачає модернізацію педагогічної системи формування професійно-комунікативної компетентності (цілей, принципів, змісту, методів та форм навчальної діяльності).

Незважаючи на низку наукових праць, проблема розробки педагогічної системи професійно-комунікативної компетентності фахівців сфери туризму не була достатньо досліджена. На нашу думку, це питання потребує подальшого дослідження.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 р. № 1556-VII. Офіційний вісник України. 2014. № 63.
2. Національна доктрина розвитку освіти від 22 квітня 2002 р. Освіта України. 2002. № 33 (329).
3. Беспалько В. П. Педагогика / В. П. Беспалько // Образовательные технологии. 2005. № 4. С. 52–75.
4. Великий тлумачний словник сучасної

української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Буссел.-5-те вид.-К.; Ірпінь: Перун, 2005. ISBN 966-569-013-2

5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.

6. Жижко Т. А. Педагогічна система один із чинників впровадження ідеї інтенсифікації у професійній підготовці майбутніх фахівців / Т. А. Жижко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 11. Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління: зб. наук. праць. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. Вип. 3. с. 144–151.

7. Каньковський І. Є. Генезис розвитку поняття «педагогічна система» / І. Є. Каньковський // Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. праць. Харків: УПА, 2009. Вип. 24. С. 25–35.

8. Короткий словник актуальних педагогічних термінів / упор. Флегонтова Н. М. К. : КНУТД, 2013. 55 с.

9. Кузьміна Н. В. Методы системного педагогического исследования / Н. В. Кузьміна. Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1980. 172 с.

10. Федорченко В. К. Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / В. К. Федорченко ; Ін-т пед. і психол. проф. освіти АПН України К., 2005 43 с.

REFERENCES

1. *Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu»*. (2014). [Law of Ukraine «On Higher Education»].
2. *Natsional'na doktryna rozvytku osvity. Osvita Ukrainy*. (2002). [National doctrine of education development]. Kyiv.
3. Bepal'ko, V. (2005). *Pedagogika Obrazovatel'nyye tekhnologi*. [Educational technologies]. Moscow.
4. *Velykyi tлумачnyy slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy* (2005). [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Kyiv.
5. Honcharenko, S. (1997). *Ukrayins'kyi pedahohichnyy slovnyk*. [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv.
6. Zhyzhko, T. (2005). *Pedahohichna systema odyń iz chynnykiv vprovadzhenya ideyi intensyfikatsiyi u profesiynyi pidhotovtsi maybutnikh fakhivtsiv*. [The pedagogical system is one of the factors of introduction of the idea of intensification in professional training of future specialists]. Kyiv.
7. Kan'kovs'kyi, I. (2009). *Henezys rozvytku ponyattya «pedahohichna systema»*. [The genesis of the development of the concept of «pedagogical system»]. Kharkiv.
8. *Korotkyi slovnyk aktual'nykh pedahohichnykh terminiv*. (2013). [A short dictionary of relevant pedagogical terms]. Kyiv.
9. Kuz'mina, N. (1980). *Metody sistemnogo pedagogicheskogo issledovaniya*. [Methods of systematic pedagogical research]. Leningrad.
10. Fedorchenko, V. (2005). *Teoretychni ta metodychni zasady pidhotovky fakhivtsiv dlya sfery turizmu*. [Theoretical and methodical bases of preparation of experts for sphere of tourism]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГОНЧАРОВА Оксана Миколаївна – аспірант кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації Харківського національного економічного університету імені С. Кузнеця.

Наукові інтереси: педагогіка вищої школи, ділова англійська, методика викладання іноземної мови, науково-технічний переклад.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

HONCHAROVA Oksana Mykolayivna – PhD Student of Foreign Languages and Intercultural Communication Department, S. Kuznets Kharkiv National University of Economics.

Circle of scientific interests: higher school pedagogy, business English, methods of teaching a foreign language, scientific and technical translation.

Стаття надійшла до редакції 02.12.2020 р.

УДК 37.01-04

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-192-170-174

ГРИНЯЄВА Наталя Миколаївна –

аспірант кафедри педагогіки та методики професійної освіти Криворізького державного педагогічного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5361-7803>

e-mail: natalyakharchenko3333@gmail.com

КІРЮХА Катерина Ігорівна –

аспірант кафедри педагогіки та методики професійної освіти Криворізького державного педагогічного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7598-6287>

e-mail: katekrrog@i.ua

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІКТ В АУДИТОРНІЙ РОБОТІ ПРИ ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Необхідність формування закладами освіти ключових компетентностей відзначена в концептуальній модернізації вітчизняної освіти. Суспільство «доби інформації» вимагає від всіх учасників освітнього процесу володіння навичками XXI ст. Особливо гостро питання розвитку інформаційно-комунікативних компетентностей постало з початком пандемії COVID-19 та активним впровадженням технологій дистанційного навчання. Розвиток базового переліку компетентностей здобувачами освіти стають одним з пріоритетних завдань викладачів.

Актуальність наукового пошуку цієї статті обумовлена тим, що інформаційні та комунікаційні технології, що входять до життя кожної людини за часів невідомої глобальної комп'ютеризації сучасного суспільства, сприяють розвитку основних компетентностей молоді в освітньому процесі. Особливої релевантності це питання набуває в умовах інтеграції української держави до європейської та світової спільноти. Відтак, актуалізується проблема активного використання іноземних мов у всіх сферах суспільного життя, презентація та популяризація здобутків власного народу на

міжнародному рівні. Формування практичних комунікативних умінь і навичок майбутніх спеціалістів харчової промисловості можливе завдяки впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують ефективне навчання іноземних мов, предметів суспільно-гуманітарного циклу, що надає можливість не лише вдосконалити іноземне спілкування, стати більш конкурентно спроможними під час пошуку роботи за спеціальністю, а й зайняти активну громадянську позицію, усвідомити власне місце в соціумі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну та методологічну основу статті складають роботи вітчизняних та зарубіжних учених, присвячені питанням розвитку громадянської та професійно орієнтованої іноземної компетентностей студентів засобами ІКТ. Специфіка використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в освіті дуже активно досліджується у вітчизняній та зарубіжній педагогічній науці. Зокрема, аналізуються поняття, переваги та недоліки сучасних ІКТ та потенціал їх використання в учбовому процесі. Незважаючи на систематичні та цілеспрямовані наукові пошуки в галузі дослідження специфіки